

ПОСТАНОВА
ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

27 квітня 2016 року

м. Київ

Судова палата у цивільних справах
Верховного Суду України у складі:

головуючого	Романюка Я.М.,		
суддів:	Гуменюка В.І.,	Сімоненко В.М.,	
	Охрімчук Л.І.,	Яреми А.Г.,	

розглянувши в судовому засіданні справу за позовом ОСОБА_1 до приватного акціонерного товариства «Северодонецьке об'єднання «Азот» про стягнення заробітної плати та середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні за заявою приватного акціонерного товариства «Северодонецьке об'єднання «Азот» про перегляд судових рішень,

в с т а н о в и л а :

У березні 2013 року ОСОБА_1 звернулася до суду з позовом, посилаючись на те, що вона працювала у приватному акціонерному товаристві «Северодонецьке об'єднання «Азот» (далі – ПАТ «Северодонецьке об'єднання «Азот»). ІНФОРМАЦІЯ 1 їй було звільнено на підставі пункту 1 статті 40 КЗпП України. 28 січня 2013 року їй стало відомо про існування невиплаченої заборгованості по заробітній платі у розмірі 26 грн 65 коп. Ураховуючи викладене, позивачка просила стягнути з відповідача середній заробіток за весь час затримки розрахунку при звільненні з ІНФОРМАЦІЯ 1 до 18 березня 2013 року у розмірі 71 896 грн.

Рішенням Северодонецького міського суду Луганської області від 15 жовтня 2013 року позов ОСОБА_1 задоволено. Стягнуто з ПАТ «Северодонецьке об'єднання «Азот» на користь ОСОБА_1 середній заробіток за весь час затримки розрахунку при звільненні за період з ІНФОРМАЦІЯ 1 до 18 березня 2013 року в розмірі 71 896 грн. Розподілено судові витрати.

Рішенням апеляційного суду Луганської області від 2 вересня 2015 року рішення місцевого суду змінено, зменшено стягнутий з ПАТ «Северодонецьке об'єднання «Азот» на користь ОСОБА_1 розмір середнього заробітку за весь час затримки розрахунку при звільненні за період з ІНФОРМАЦІЯ 1 до 28 лютого 2013 року з 71 896 грн до 69 811 грн 27 коп. Розподілено судові витрати.

Ухвалою Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 5 листопада 2015 року касаційну скаргу

ПАТ «Сєверодонецьке об'єднання «Азот» відхилено, рішення апеляційного суду залишено без змін.

У поданій до Верховного Суду України заяві ПАТ «Сєверодонецьке об'єднання «Азот» просить скасувати рішення судів апеляційної та касаційної інстанцій та змінити рішення суду першої інстанції, зменшити стягнутий розмір середнього заробітку за весь час затримки при звільненні, посилаючись на неоднакове застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що спричинило ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах, а саме статті 117 Кодексу Законів про працю України (далі – КЗпП України).

Заслухавши суддю-доповідача, перевіривши доводи заяви, Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що заява підлягає частковому задоволенню.

На підставі статті 360-4 ЦПК України Верховний Суд України скасовує судові рішення у справі, яке переглядається з підстави неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах, якщо установить, що воно є незаконним.

Судами встановлено, що ОСОБА_1 працювала в ПАТ «Сєверодонецьке об'єднання «Азот». Згідно наказу від ІНФОРМАЦІЯ 1 позивачка звільнена з роботи на підставі пункту 1 статті 40 КЗпП України (а.с. 6-7).

Відповідно до довідки ПАТ «Сєверодонецьке об'єднання «Азот», у квітні 2009 року кількість відпрацьованих робочих часів ОСОБА_1 складала 167,2; – нарахована заробітна плата за відпрацьований час – 1540,00 грн. У травні 2009 року кількість відпрацьованих робочих часів складала 30,8; - нарахована заробітна плата за відпрацьований час – 332,62 грн. Середньомісячна заробітна плата ОСОБА_1 складала 1465, 35 грн.

Згідно листа ПАТ «Сєверодонецьке об'єднання «Азот» № 162 від 22 січня 2013 року, надісланого позивачці (отриманого 28 січня 2013 року), підприємство повідомило про наявну заборгованість по виплаті заробітної плати у сумі 26, 65 грн. з визначенням строку, а саме до 28 лютого 2013 року, що ОСОБА_1 необхідно звернутися до каси підприємства за одержанням належної їй суми заробітної плати.

Фактичний розрахунок невиплаченої частини заробітної плати у розмірі 26, 65 грн. був проведений з позивачкою 18 березня 2013 року.

Частково задовольняючи позов, суд касаційної інстанції, виходив із того, що при звільненні позивача не було проведено повного розрахунку. У зв'язку з цим, суди застосували до спірних правовідносин статтю 117 КЗпП України. Доводи про необхідність при стягненні середнього заробітку враховувати співмірність та істотність його розміру є безпідставними, оскільки виплачена відповідачем сума заборгованості із заробітної плати після пред'явлення ОСОБА_1 позову не оспорювалася, а тому вимоги частини другої статті 117 КЗпП України застосуванню не підлягають.

У наданих для порівняння ухвалах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ:

- від 31 жовтня 2013 року суд касаційної інстанції залишаючи без змін рішення суду апеляційної інстанції виходив із того, що згідно статті 117 КЗпП України в разі невиклати з вини власника або уповноваженого ним органу належних звільненому працівникові сум у строки, зазначені в статті 116 цього Кодексу, при відсутності спору про їх розмір підприємство, установа, організація повинні виплатити працівникові його середній заробіток за весь час затримки по день фактичного розрахунку. Проте, при цьому необхідно взяти до уваги і такі обставини, як розмір недоплаченої суми, істотність цієї частки порівняно із середнім заробітком працівника, обставини за яких було встановлено наявність заборгованості, дії відповідача щодо її виплати – враховуючи зазначені обставини, зокрема те, що середня заробітна плата складає 1668, 18 грн – а недоплачена сума складає лише 70 грн 35 коп., що вже були виплачені позивачу – то враховуючи неістотність цієї суми (менш ніж двадцята частка) стосовно розміру його заробітку та виплаченої йому своєчасно суми, а тому суд вважає за справедливе застосувати принцип співмірності та визначити за таких обставин розмір відшкодування працівникові заробітку за час затримки розрахунку 200 грн.

Викладене свідчить про те, що існує неоднакове застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, а саме статті 117 КЗпП України.

Вирішуючи питання про усунення розбіжностей у застосуванні судом касаційної інстанції зазначеної норми матеріального права, Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України виходить з такого.

Відповідно до статті 116 КЗпП України при звільненні працівника виплата всіх сум, що належать йому від підприємства, установи, організації, провадиться в день звільнення. Якщо працівник у день звільнення не працював, то зазначені суми мають бути виплачені не пізніше наступного дня після пред'явлення звільненим працівником вимоги про розрахунок. У разі спору про розмір сум, належних працівникові при звільненні, власник або уповноважений ним орган в усякому випадку повинен у зазначений у цій статті строк виплатити не оспорювану ним суму.

У разі невиклати з вини власника або уповноваженого ним органу належних звільненому працівникові сум у строки, зазначені в статті 116 цього Кодексу, при відсутності спору про їх розмір підприємство, установа, організація повинні виплатити працівникові його середній заробіток за весь час затримки по день фактичного розрахунку (частина перша статті 117 КЗпП України).

При наявності спору про розміри належних звільненому працівникові сум власник або уповноважений ним орган повинен сплатити зазначене в статті 117 КЗпП України відшкодування в тому разі, коли спір вирішено на користь працівника.

Якщо спір вирішено на користь працівника частково, розмір відшкодування за час затримки визначає орган, який ухвалює рішення по суті спору. Установивши при розгляді справи про стягнення заробітної плати у зв'язку із затримкою розрахунку при звільненні, що працівникові не були виплачені належні йому від підприємства, установи, організації суми в день звільнення або в разі його відсутності в цей день – наступного дня після пред'явлення ним роботодавцеві вимог про розрахунок, суд на підставі статті 117 КЗпП України стягує на користь працівника середній заробіток за весь період затримки розрахунку, а в разі непроведення його до розгляду справи – по день ухвалення рішення, якщо роботодавець не доведе відсутності в цьому своєї вини. Сама по собі відсутність коштів у роботодавця не позбавляє його відповідальності.

У разі непроведення розрахунку у зв'язку з виникненням спору про розмір належних до виплати сум вимоги про відповідальність за затримку розрахунку підлягають задоволенню в повному обсязі, якщо спір вирішено на користь позивача або такого висновку дійде суд, що розглядає справу.

При частковому задоволенні позову працівника суд визначає розмір відшкодування за час затримки розрахунку з урахуванням спірної суми, на яку працівник мав право, частки, яку вона становила у заявлених вимогах, істотності цієї частки порівняно із середнім заробітком та інших конкретних обставин справи.

Отже, право суду зменшити розмір середнього заробітку, що має сплатити роботодавець працівникові за час затримки виплати з вини роботодавця належних звільненому працівникові сум у строки, визначені статтею 116 КЗпП України, залежить від таких чинників: наявність спору між працівником та роботодавцем з приводу розміру належних до виплати працівникові сум за трудовим договором на день звільнення; виникнення спору між роботодавцем та працівником після того, коли належні до виплати працівникові суми за трудовим договором у зв'язку з його звільненням повинні бути сплачені роботодавцем; прийняття судом рішення щодо часткового задоволення вимог працівника про виплату належних йому при звільненні сум у строки, визначені статтею 116 цього Кодексу.

Разом із тим при розгляді даної справи необхідно взяти до уваги і такі обставини, як розмір недоплаченої суми, істотність цієї частки порівняно із середнім заробітком працівника, обставини за яких було встановлено наявність заборгованості, дії відповідача щодо її виплати.

Враховуючи те, що середня заробітна плата ОСОБА_1 складала 1465, 35 грн – а недоплачена сума складає лише 26, 65 грн - то враховуючи неістотність цієї суми відносно розміру її заробітку Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України вважає за справедливе застосувати принцип співмірності та зменшити за таких обставин розмір відшкодування працівникові заробітку за час затримки розрахунку.

Розмір заробітної плати позивачки становив - 1 465 грн 35 коп., сума заборгованості невиплаченої заробітної плати складає 26 грн 65 коп., що

становить 1,8% від заробітної плати, середній заробіток за весь час затримки - 69 811,27 грн, враховуючи принцип справедливості та співмірності підлягають стягненню кошти в сумі 1 256 грн 60 коп. (1,8% від суми середнього заробітку за весь час затримки розрахунку).

Виходячи з наведеного, судове рішення апеляційного суду та ухвала касаційної інстанції, підлягає зміні.

Керуючись п. 1 ст. 355, п. 1 ч. 1 ст. 360-3, ч.ч. 1, 2 ст. 360-4 ЦПК України, Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України

п о с т а н о в и л а :

Заяву приватного акціонерного товариства «Сєверодонецьке об'єднання «Азот» задовольнити частково.

Рішенням апеляційного суду Луганської області від 2 вересня 2015 року та ухвалу Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 5 листопада 2015 року змінити.

Зменшити стягнутий з приватного акціонерного товариства «Сєверодонецьке об'єднання «Азот» на користь ОСОБА_1 розмір середнього заробітку за весь час затримки розрахунку при звільненні з 69 811 грн 27 коп. до 1 256 грн 60 коп.

Зменшити стягнутий з приватного акціонерного товариства «Сєверодонецьке об'єднання «Азот» на користь держави судовий збір з 698 грн до 229 грн 40 коп.

Постанова є остаточною і може бути оскаржена тільки на підставі, встановленій пунктом 3 частини першої статті 355 ЦПК України.

Головуючий

Я.М. Романюк

Судді:

В.І. Гуменюк

Л.І. Охрімчук

В.М. Сімоненко

А.Г. Ярема

ПРАВОВА ПОЗИЦІЯ **у справі за № 6-113цс16**

Відповідно до статті 116 КЗпП України при звільненні працівника виплата всіх сум, що належать йому від підприємства, установи, організації, провадиться в день звільнення. Якщо працівник у день звільнення не працював, то зазначені суми мають бути виплачені не пізніше наступного дня після пред'явлення звільненим працівником вимоги про розрахунок. У разі спору про розмір сум, належних працівникові при звільненні, власник або уповноважений ним орган в усякому випадку повинен у зазначений у цій статті строк виплатити не оспорювану ним суму.

У разі невиплати з вини власника або уповноваженого ним органу належних звільненому працівникові сум у строки, зазначені в статті 116 цього Кодексу, при відсутності спору про їх розмір підприємство, установа, організація повинні виплатити працівникові його середній заробіток за весь час затримки по день фактичного розрахунку (частина перша статті 117 КЗпП України).

При наявності спору про розміри належних звільненому працівникові сум власник або уповноважений ним орган повинен сплатити зазначене в статті 117 КЗпП України відшкодування в тому разі, коли спір вирішено на користь працівника.

Якщо спір вирішено на користь працівника частково, розмір відшкодування за час затримки визначає орган, який ухвалює рішення по суті спору. Установивши при розгляді справи про стягнення заробітної плати у зв'язку із затримкою розрахунку при звільненні, що працівникові не були виплачені належні йому від підприємства, установи, організації суми в день звільнення або в разі його відсутності в цей день – наступного дня після пред'явлення ним роботодавцеві вимог про розрахунок, суд на підставі статті 117 КЗпП України стягує на користь працівника середній заробіток за весь період затримки розрахунку, а в разі непроведення його до розгляду справи – по день ухвалення рішення, якщо роботодавець не доведе відсутності в цьому своєї вини. Сама по собі відсутність коштів у роботодавця не позбавляє його відповідальності.

У разі непроведення розрахунку у зв'язку з виникненням спору про розмір належних до виплати сум вимоги про відповідальність за затримку розрахунку підлягають задоволенню в повному обсязі, якщо спір вирішено на користь позивача або такого висновку дійде суд, що розглядає справу.

При частковому задоволенні позову працівника суд визначає розмір відшкодування за час затримки розрахунку з урахуванням спірної суми, на яку

працівник мав право, частки, яку вона становила у заявлених вимогах, істотності цієї частки порівняно із середнім заробітком та інших конкретних обставин справи.

Отже, право суду зменшити розмір середнього заробітку, що має сплатити роботодавець працівникові за час затримки виплати з вини роботодавця належних звільненому працівникові сум у строки, визначені статтею 116 КЗпП України, залежить від таких чинників: наявність спору між працівником та роботодавцем з приводу розміру належних до виплати працівникові сум за трудовим договором на день звільнення; виникнення спору між роботодавцем та працівником після того, коли належні до виплати працівникові суми за трудовим договором у зв'язку з його звільненням повинні бути сплачені роботодавцем; прийняття судом рішення щодо часткового задоволення вимог працівника про виплату належних йому при звільненні сум у строки, визначені статтею 116 цього Кодексу.

Разом із тим при розгляді даної справи необхідно взяти до уваги і такі обставини, як розмір недоплаченої суми, істотність цієї частки порівняно із середнім заробітком працівника, обставини за яких було встановлено наявність заборгованості, дії відповідача щодо її виплати.

Суддя

Верховного Суду України

Я.М. Романюк